

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

פרשת שופטים:

*The Jewish
King*

Mrs. Nechama Price

ז' אלול תשס"ח • September 7, 2008

(1) דברים (יז-יד-כ)

(יד) פי תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: (טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא: (טז) רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויה' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד: (יז) ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד: (יח) והיה כשבתו על פסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים: (יט) והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלהיו לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשותם: (כ) לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: ס

(2) יהושע (כ:מא-מב)

(מא) וימתן ה' לישראל את כל הארץ אשר נשבע לתת לאבותם וירשוה וישבו בה: (מב) וינח ה' להם מסביב ככל אשר נשבע לאבותם ולא עמד איש בפניהם מפל איביהם את כל איביהם נתן ה' בידם:

(3) יהושע (כג:א)

ויהי מקמים רבים אחרי אשר הניח ה' לישראל מפל איביהם מסביב ויהושע זקן בא ביקמים:

(4) שמואל א' (פרק ח')

(א) ויהי כאשר זקן שמואל וישם את בניו שפטים לישראל: (ב) ויהי שם בנו הבכור יואל ושם משנהו אביה שפטים בכאר שבע: (ג) ולא הלכו בניו בדרך בניו ויטו אחרי הבעצ ויקחו שחד ויטו משפט: פ (ד) ויתקבצו כל זקני ישראל ויבאו אל שמואל הרמתי: (ה) ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרךך עתה שומה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים: (ו) וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו ויתפלל שמואל אל ה': פ (ז) ויאמר ה' אל שמואל שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך כי לא אתך מאסו פי אתי מאסו ממלך עליהם:

(יט) וימאנו העם לשמע בקול שמואל ויאמרו לא פי אם מלך יהיה עלינו: (כ) והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמתנו: (כא) וישמע שמואל את כל דברי העם ויברם באזני ה': פ (כב) ויאמר ה' אל שמואל שמע בקולם והמלכת להם מלך ויאמר שמואל אל אנשי ישראל לכו איש לעירו: פ

(5) שמואל א' (פרק י')

(יז) ויצעק שמואל את העם אל ה' המצפה: (יח) ויאמר אל בני ישראל פ כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי את ישראל ממצרים ואציל אתכם מיד מצרים ומיד כל הממלכות הלחצים אתכם: (יט) ואתם היום מאסתם את אלהיכם אשר הוא מושיע לכם מפל רעותיכם וצרותיכם ותאמרו לו פי מלך תשים עלינו ועתה התניצבו לפני ה' לשבטיכם ולא לפיכם:

(6) שמואל א' (פרק יב)

(טז) גם עתה התניצבו וראו את הדבר הגדול הזה אשר ה' עשה לעיניכם: (יז) הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' וימתן קלות ומטר וידעו וראו פי רעותכם כבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך: ס (יח) ויקרא שמואל אל יקנן וימתן ה' קלת ומטר ביום ההוא ויירא כל העם מאד את ה' ואת שמואל: (יט) ויאמרו כל העם אל שמואל התפלל בעד עבדיך אל ה' אלהיך ואל נמות פי יספנו על כל חטאתינו רעה לשאל לנו מלך:

(7) בראשית (מט:י)

לא יסור שבט מיהודה ומח'קק מבין בגליו עד פי יבא שילה שילו ולו יקחת עמים:

(8) שמואל א' (ט:א)

ו יהי איש מבן ימין מבנימין ושמו קיש בן אביאל בן צור בן בכורת בן אפיח בן איש ימיני גבור חיל:

שופטים, כהנים, לויים, מלך ונביא**(9) דברים (טז:יח)**

שפטים ושטרים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק:

(10) דברים (יז:ח-יא)

(ח) פי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו: (ט) ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: (י) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמת לעשות ככל אשר יורוך: (יא) על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל:

(11) דברים (יז:יד-טו)

(יד) פי תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: (טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא:

(12 דברים יח:טו-יט)

(טו) נביא מקרובך מאחריך כמני ימים לך ה' אלהיך אליו תשמעו: (טז) ככל אשר שאלת מעם ה' אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול ה' אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות: (יז) ויאמר ה' אלי היטיבו אשר דברו: (יח) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצננו: (יט) והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו:

מלך בתורה**(13 בראשית יז:ו)**

והפרתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו:

(14 בראשית יז:טז)

ויברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו:

(15 בראשית לה:ט-יא)

(ט) ויבא אלהים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אתו: (י) ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל: (יא) ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלצין יצאו:

(16 בראשית לו:לא)

ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדם לפני מלך מלך לבני ישראל:

(17 בראשית לו:ו-ח)

(ו) ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי: (ז) והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצקה והנה תספינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי: (ח) ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו ויוספו עוד שנה אתו על חלמתיו ועל דבריו:

(18 דברים לג:ה)

ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל:

(19 אבן עזרא שם)

מלך - הוא משה ששמעו ראשי עם התורה מפורשת מפיו. והטעם, כי הוא היה כמלך, והתאספו אליו ראשי השבטים.

מלך בספר שופטים**(20 שופטים ח:כב-כג)**

(כב) ויאמרו איש ישראל אל גבעון משל בנו גם אתה גם בנגב גם בן בנגב פי הושעתנו מיד מדין: (כג) ויאמר אליהם גבעון לא אמשל אני בכם ולא ימשל בני בכם ה' ימשל בכם:

(21 שופטים ח:לא)

(לא) ופילגשו אשר בשכם ילדה לו גם היא בן נישם את שמו אבימלך:

(22 שופטים ט:ו)

(ו) ויאספו כל בעלי שכם וכל בית מלוא וילכו וימליכו את אבימלך למלך עם אלון מצב אשר בשכם:

(23 שופטים יז:ו)

במים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה: פ

(24 שופטים יח:א)

במים ההם אין מלך בישראל ובמים ההם שבט הדני מבקש לו נחלה לשבת פי לא נפלה לו עד היום ההוא בתוך שבטי ישראל בנחלה: ס

(25 שופטים יט:א)

ויהי במים ההם ומלך אין בישראל ויהי איש לוי גר בנרפתי הר אפרים ויקח לו אשה פילגשו מבית לחם יהודה:

(26 שופטים כא:כה)

במים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה:

(27) גמרא – מס' בבא בתרא (יד):
שמואל כתב ספרו ושופטים ורות

(28) שמות (טו:ג):
ה' איש מלחמה ה' שמו:

(29) שמות (לג:ב):
ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הפנעני האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסים:

(30) דברים (ג:ג):
ניתן ה' אלהינו בידנו גם את עוג מלך הבשן ואת כל עמו ונפיהו עד בלתי השאיר לו שריד:

(31) שמואל א' (ז:יג):
ויפנעו הפלשתים ולא יספו עוד לבוא בגבול ישראל ונתהי יד ה' בפלשתים כל ימי שמואל:

(32) ויקרא (כד:יב-יד):
(יב) ויניחהו במשמר לפרש להם על פי ה' פ (יג) וינדבר ה' אל משה לאמר: (יד) הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השמעים את ידיהם על ראשו ורגמו אתו כל העדה:

(33) דברים (יא:יג-טו):
(יג) והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם: (יד) ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך: (טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת:

(34) שופטים (ח:כג):
ויאמר אלהם גידעו לא אמשל אני בכם ולא ימשל בני בכם ה' ימשל בכם:

(35) שמואל א' (ח:ז):
ויאמר ה' אל שמואל שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך כי לא אתך מאסו פי אתי מאסו ממלך עליהם:

מלך בחז"ל ובמפרשים

(36) גמרא מסכת סנהדרין (כ:):
... וכן היה רבי יהודה אומר: שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, ולהכריח זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. רבי נהוראי אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן, שנאמר (דברים י"ז) ואמרת אשימה עלי מלך וגו'.

(37) אבן עזרא דברים (יז:טו):
שום תשים- רשות. אשר יבחר- על פי נביא או משפט האורים. והטעם לא אשר תבחר אתה.

(38) אברבנל דברים עמ' (קסו-קסז):
שמע פירש פרשת המלך וענין המצוה כפי אמתתה, הנה באמרו כי תבאו אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך וירשתה וישבת בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי אין בזה משום מצוה כלל כי לא צוה הש"י שיאמרו זה וישאלו מלך, אבל הנה הוא הגדרת העתיד, יאמר אחרי היותכם בארץ הנבחרת, ואחרי הכבוש והמלחמות כלם ואחרי החלוק וזהו אמרו וירשתה וישבת בה, אני ידעתי שתהיו כפונים טובה כשתאמרו מעצמכם אשימה עלי מלך לא מפני ההכרח להלחם עם העממים ולכבוש את הארץ כי כבר היא נכבשת לפניכם כי אם להשתוות עם האומות הממליכים עליהם מלכים. ובזה מהסכלות כי היה לכם לשאול מלך בהכנסתכם לארץ לחחום את מלחמותיכם שאז היה הזמן הנאות לצרכו לא אחרי הכבוש והחלוק והישיבה בטח בדרך בארץ. וזהו אמרו ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי רוצה לומר לא להכרח ולא לצורך כלל כי אם לעשותכם כמעשה הגוים. וזכר שכאשר יקרה זה לא ימליכו המלך ההוא כרצונם כי אם אשר יבחר ה' בו מקרב אחיהם, וזהו עצם המצוה ואמתתה...

(39) רמב"ם משנה תורה ה' מלכים (א:א):
שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך...

(40) רמב"ן דברים (יז:יד):
ואמרת אשימה עלי מלך - על דעת רבותינו (ספרי ראה טו), (סנהדרין כ ב) כמו ואמור אשימה עלי מלך, והיא מצות עשה שיחייב אותנו לומר כן אחר ירושה וישיבה, כלשון ועשית מעקה לגגך (להלן כב ח), וזולתם. והזכיר "ואמרת", כי מצוה שיבואו לפני הכהנים הלויים ואל השופט ויאמרו להם רצוננו שנשים עלינו מלך: ולפי דעתי עוד, שגם זה מרמזותיו על העתידות, שכן היה כששאלו להם את שאול אמרו לשמואל (ש"א ח ה) שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים, וכן כתוב שם (פסוק כ) והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו וגו', כי מה טעם שתאמר התורה במצוה "ככל הגוים אשר סביבותי", ואין

ישראל ראויים ללמד מהם ולא לקנא בעושי עולה, אבל זה רמז לענין שיהיה, ולכך באה הפרשה בלשון הבינוני, כאשר פירשתי כבר (לעיל ד כה):

(41) ספר החינוך (מצוה תצז)

מצות מינוי מלך עלינו: שנצטוונו למנות עלינו מלך מישראל יקבצנו כולנו וינהיגנו כחפצו, ועל זה נאמר [דברים י"ז, ט"ו], שום תשים עליך מלך וגו', ואמרו בספרי [כאן] שום תשים עליך מלך, מצות עשה. משרשי המצוה כתבתי [מצוה ע"א], ושם הארכתי בתועלת הנמצא לעם בהיות עליהם איש אחד לראש ולקצין, כי לא יתקיים ישוב העם בשלום בלתי זה, והנה תראה בספרי הנבואה בא בקללה להיות אנשים רבים לראש במקום אחד, וכמו שכתוב.

(42) ספר החינוך (מצוה עא)

... משרשי המצוה, לפי שאי אפשר לישוב בני אדם מבלי שיעשו אחד מביניהם ראש על האחרים לעשות מצותו ולקיים גזרותיו, מפני שדעות בני אדם חלוקין זה מזה ולא יסכימו כולם לעולם לדעת אחת לעשות דבר מכל הדברים, ומתוך כך יצא מביניהם הביטול והאסיפה בפעולות, ועל כן צריכין לקבל דעת אחד מהם אם טוב ואם רע, למען יצלחו ויעסקו בעסקו של עולם.

(43) רמב"ן בראשית (פרק מט פסוק י')

והיה כל זה מפני שהיה שמואל שופט ונביא ולוחם מלחמותיהם על פי ה' ומושיע אותם, ולא היה להם לשאול מלך בימיו.

(44) דברים (יז:יד-כ)

כִּי־תִבְאֵ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבָּתָהּ בָּהּ וַאֲמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי:

(45) שמואל (א:ח)

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲנֵה אַתָּה זְקֵנָה וּבְנִיךָ לֹא הָלָכוּ בְּדַרְכֶיךָ עִתָּה שְׂיִמָּה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטֵנוּ כְּכָל־הַגּוֹיִם:

(46) כלי יקר דברים (יז:טו)

... אבל בימי שמואל לא דיברו נכונה כי אמרו תנה לנו מלך. לא אמרו עלינו אלא לנו. כי לא רצו לקבל מרות שיהיה מוראו עלינו אלא יהיה לנו מסור בידינו להקים למכין ולהעדי מלכין...

(47) שמואל א (ח:ו)

וַיִּרַע הַדָּבָר בְּעֵינַי שְׂמוּאֵל כִּי־אָמְרוּ תְּנֵה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטֵנוּ וַיִּתְפַּלֵּל שְׂמוּאֵל אֶל־יְהוָה:

(48) דרשות הר"ן (דרוש יא)

אך היה חטאתם באמרם שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים - שרצו שיהיו שפטיהם נמשכים מצד המלכות לא מצד שופטי התורה, ויורה על זה מה שכתוב אחריו וירע הבדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשופטנו, לא אמר כאשר אמרו תנה לנו מלך בלבד כי לולי אמרו כן לא היה רע בעיניו, אבל מה שהוקשה לו באשר אמרו לשפטנו, ומפני זה אמר ה' לשמואל לא אותך מאסו כי אם אותי מאסו ממלוך עליהם.

(49) שמואל א (ח:ט)

וַיִּמְאָנוּ הָעָם לְשַׁמֵּעַ בְּקוֹל שְׂמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹא פִי אִם־מֶלֶךְ יְהִיָּה עָלֵינוּ: כִּי וְהִיָּינוּ גַם־אֲנַחְנוּ כְּכָל־הַגּוֹיִם וְשִׁפְטֵנוּ מִלְּכָנוּ וַיִּצַּא לְפָנֵינוּ וַנִּלְחַם אֶת־מִלְחַמָּתָנוּ:

(50) סנהדרין (כ:)

תניא, רבי אליעזר אומר: זקנים שבדור - כהוגן שאלו, שנאמר (שמואל א' ח') תנה לנו מלך לשפטנו, אבל עמי הארץ שבהן קלקלו, שנאמר (שמואל א' ח') והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו.

(51) ספרי דברים פסקא קנו (ד"ה ואמרת אשימה)

ככל הגוים אשר סביבותי, רבי נהוריי אומר לא בקשו להם מלך אלא להעבידם עבודה זרה שנאמר (ש"א ח כ) והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמתנו.